

forholdet til ægtefælle, til børn (med opdragelse) og til de ældre ikke er omtalt, lige så lidt som det bliver forsøgt at tegne et billede af landbokvindens religion og livsanskuelse eller af hendes påklædning og fritidsglæder. Det, der er taget op, giver imidlertid en central side af landbokvindens tilværelse, og selv om der naturligvis må strejfses ind på de lige nævnte områder, forekommer afgrænsningerne i de enkelte kapitler meget naturlige.

Der begyndes med »kvindens ager«, haven. Her siges lidt om selve havearbejdet (for resten måske vel lidt) og mere om det dyrkede og dets anvendelse. Herfra glider man via humlegården til øl og brændevin samt honning og mjød. Efter dette kommer dyrene med mælken, smørret og ostene og dernæst slagtingen og fremstillingen af kødmat. Fra kødmat går fremstillingen over bagværk og dagens måltider, hvorefter der sluttes af med uld, linned- og strikkevarer samt vævning.

Kildematerialet er det store antal beretninger, som er indsamlet af Nationalmuseet suppleret med og støttet af bevarede genstande. Som i al kulturhistorie af den art foretages der vel af og til noget dristige generaliseringer, men det skal samtidigt siges, at forfatteren i øvrigt klart søger at fastslå de forskellige leveformers og skikkes geografiske afgrænsning; i hvert fald på en ikke-etnolog kan denne trang til at trække grænser i øvrigt let havne i det mindre ophøjede, som når det med et suk siges, at der endnu er indsamlet »for få beskrivelser til at kunne trække skellet mellem grød som for- eller efterret mere præcist«. Mere væsentligt er imidlertid, at der ikke trækkes sociale grænser. Det siges i indledningen, at der sigtes til den mellemstore gård; men trods dette forbehold ville det ikke have været urimeligt at markere forskellene både opad og nedad, selv om grænserne vil være flydende.

Det er en velskrevet bog med gode oplysninger. En del har været kendt; men det viser sig tydeligt, at et standardværk som dette har været påkrævet; historikere arbejdende på vidt forskellige felter i forskning og undervisning vil ofte få brug for at søge til bogen. Teksten fortjente i øvrigt en endnu større spredning ved at komme som billigbog.

Vagn Dybdahl.

H. Hvenegaard Lassen: De danske folkebibliotekers historie 1876-1940. (Dansk Bibliografisk Kontor, 1962). 353 s.

1876 var det år, da man i Amerika lagde grunden til den organisation og teknik, der gjorde U. S. A. til verdens førende biblioteksland. I Danmark var det det år, da det Raben-Levetzkauske Fond påbegyndte det årlige tilskud til folkebibliotekerne, som siden gav stødet til indførelse af stats-tilskud. Det er motiveringen for, at fhv. overbibliotekar i Odense H. Hvenegaard Lassen begynder sin bibliotekshistorie i dette år. Men hvordan han har båret sig ad med at begynde eller i øvrigt skrive bogen uden med et ord at nævne Helge Niensens værdifulde værk fra 1960: »Folkebibliotekernes Forgængere« synes en gåde. Om det så er Landhusholdningsselskabets indsats, der spiller en hovedrolle hos Nielsen, så citeres den efter Hertels Det kgl. danske Landhusholdnings Historie fra 1919-20.

Til gengæld har Hvenegaard Lassen nok ramt Biblioteksforeningens oprindelige hensigt bedre end Helge Nielsen. Hans bog er en oversigt, der punkt for punkt redegør for udvikling og begivenheder inden for det emne, der har været hans opgave, og i hovedsagen kun inden for det. Den kommer herved til at savne tidsbaggrund – og dermed også interesse uden for fagkredse. Det er synd for det gode stof; men det må på den an-

den side antages, at formålet næppe har rummet mulighed for en bredt anlagt kulturstudie. Som grundlag for en sådan er bogen imidlertid udmærket. Den har et væld af navne – bogstavelig talt samtlige biblioteksoprettelser med steder og personer; men i hvor høj grad den er møntet på kolleger – og endda ind imellem ældre kolleger – fremgår deraf, at flere af navnene pludselig stikkes ud helt uden præsentation. S. 21 er f. eks. *Steenberg* »igangsætter«; men læseren må vente helt til s. 49 med at få at vide, at samme Steenberg hedder Andreas Schack S. og er en central skikkelse i folkebibliotekernes udvikling. Fortrinlige er referaterne af de omfattende debatter på Rigsdagen og i de forskellige organisationer; direkte morsom er skænderiet om forfatterafgiften i 1920'erne og 30'erne, hvor der en overgang fra Hasselbalchs forlag var tale om forbud mod biblioteksudlån af dets publikationer. De organisationsmæssige forhold vakte gang på gang vanskeligheder; men den største anstødssten for virkelige ændringer var (som så ofte siden) økonomien: der var biblioteker, der om året modtog 5 kr. i statsunderstøttelse! Først med loven af 1920 kom der skred i udviklingen: centralbiblioteker oprettedes, bygninger rejstes, og bibliotekarere uddannedes. Man blev ikke færdig og er det vel ikke endnu; men grunden blev lagt til det smukke stude, dansk folkebiblioteksvæsen står på i dag.

Finn H. Lauridsen.

Pressehistoriske afhandlinger 1963 og 1964. (Skrifter udgivet af Dansk pressehistorisk Selskab nr. 2 og 3, Gad). 197 og 211 s.

Selv om det pressehistoriske selskab ved ikke at anvende betegnelsen årbog på de to seneste publikationer har undgået at binde sig til denne form i fremtiden, fremtræder

de i et og alt som årbøger. Hertil bidrager naturligvis ikke mindst Niels Thomsens oversigter over pressens forhold i »året, der gik«, sammes beretninger om pressemuseet og selskabets årsregnskaber, men i øvrigt også den form, landsarkivar Harald Jørgensen som redaktør har givet bøgerne: korte artikler (28 i de to bind) fra mange sider af pressens virke – den trykkes tekniske dog endnu undtaget.

Glædeligt er det at se pressens egne folk medvirke som forfattere i stort antal og ikke bare i erindringskitser. Om det så er et interview, er der kommet sådan et med: Journalist Johs. Skjerbeks samtale med redaktør S. P. Qvist om dennes »ophold« på husmandsskolen i Odense i foråret 1945 (i 1963-bindet). Det øvrige indhold er en skønsom blanding, hvis spændvidde kan illustreres af følgende eksempler fra 1963: Aviser som kildemateriale (Odd Nordland), Storpolitik og Journalistik. Kejserinde Catarina 2. og Den Berlingske Avis (T. Vogel-Jørgensen), H. P. Hanssens overtagelse af Hejmdal i 1893 (Harald Jørgensen), H. P. Sørensen som pressemænd (Peder Tabor), Telefonavisen. En forløber for radioen (Vincent Næser) – og fra 1964: Danskerne møder den nye amerikanske avis (Hakon Stangerup), Redaktøren som amtmand. Problemet i C. St. A. Billes karriereliv (Svend Thorsen), Et dansk fænomen. Foreningen af Venstreblade i Danmark (Johs. Nygård), Knyttet til pressen (Richardt Gandrup), Fra Caving til oplagsdjævelen (Poul Graae). Stoffet er velbehandlet og letlæst, som det sig vel også hør og bør, når det er pressefolk, der står for det.

Finn H. Lauridsen.

Carl Dumreicher: Under uglens og ørnens vinger. (Nyt Nordisk, 1964). 86 s.

Ved sin 85-års dag har Carl Dumreicher i denne lille bog samlet nogle